

การประเมินประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและ การบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

อำนาจ พันธุ์พิทักษ์¹ นาวิน พรหมใจสา²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม วัดผลก่อนและหลังทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ขอบเขตงานวิจัยดำเนินการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ในโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้คือระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้น แบบทดสอบความรู้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของ และแบบรายงานความเสี่ยงของโรงพยาบาล วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า หลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมการรายงานความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 60.12 และบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลมากขึ้น อย่างมีนัยสถิติที่ระดับ 0.05

ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการบริหารความเสี่ยงในโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรมีความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นในระดับที่สูง และมีการรายงานความเสี่ยงเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินประสิทธิผล, แนวทางการพัฒนา, ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง

¹สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

²มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Evaluating the effectiveness of the guidelines for developing internal control systems and Risk management hospitals under the Chiang Rai Provincial Public Health Office

Amnat panpitak¹ , Nawin Promjisa²

Abstract

This research is a quasi-experimental study, measuring outcomes before and after the experiment. The objective is to assess the effectiveness of the internal control system development and risk management of hospitals under the jurisdiction of the Chiang Rai Provincial Health Office. The research was conducted in Chiang Rai province, with a sample group consisting of 72 personnel working in internal control departments of hospitals under the Chiang Rai Provincial Health Office. The research tools included the hospital's internal control and risk management systems, a knowledge test, a satisfaction questionnaire regarding the internal control and risk management systems, and a hospital risk report form. Data analysis was performed using descriptive statistics and hypothesis testing with paired t-tests.

The research findings indicate that after implementing the developed internal control and risk management systems of hospitals under the Chiang Rai Provincial Health Office, significant statistical increases were observed in the knowledge of personnel working in internal control. Personnel also demonstrated an increased reporting behavior of risks by 60.12%, and their satisfaction with the internal control and risk management systems of hospitals increased significantly at the 0.05 level.

The developed internal control and risk management systems of hospitals under the Chiang Rai Provincial Health Office have effectively facilitated risk management practices among personnel. Personnel are more satisfied with the developed internal control and risk management systems of hospitals, leading to increased risk reporting.

Keywords: Evaluating the effectiveness, the guidelines for developing, internal control systems, and Risk management.

¹Chiang Rai Provincial Public Health Office

²Chiang Rai Rajabhat University

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรในหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการจัดวางระบบการควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยง ตามหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 และแนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในที่ กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2561 โดยมาตรา 79 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งได้แก่หลักเกณฑ์กระทรวง การคลังว่าด้วย มาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2561 และหลักเกณฑ์ กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2562 และเพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานมีประสิทธิภาพรวมถึงยกระดับ การบริหารจัดการความเสี่ยง ของฝ่ายบริหารให้สามารถเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนการบริหารหน่วยงานของรัฐ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างแท้จริง กระทรวงการคลังจึงได้กำหนด แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานรัฐ ในปี พ.ศ. 2564 เรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กรขึ้น (สำนักกฎหมาย สำนักกฎหมาย, 2562; สำนักงานหลักประกันสุขภาพ, 2566)

การควบคุมภายในเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรและกิจกรรมภายใน องค์กร เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2559) กระทรวงการคลังได้ กำหนดหลักเกณฑ์กระทรวงการคลัง ว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับ หน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2560 ซึ่งได้ให้ความหมายของการควบคุมภายในว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้ กำกับดูแลหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ และบุคลากรในหน่วยงานของรัฐจัดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจ อย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐจะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการดำเนินงาน ด้าน การรายงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ มีการดูแลป้องกันทรัพย์สินช่วยให้ข้อผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหลการสิ้นเปลืองการทุจริตลดลง รายงานการเงินมีความน่าเชื่อถือและมีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมติคณะรัฐมนตรี (กรมบัญชีกลาง, 2560) ซึ่งผู้กำกับดูแล ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ตรวจสอบภายในต้องรับผิดชอบใน

การนำมาตรฐานนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และหน่วยงานในสังกัดทุกระดับที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ

จากข้อมูลรายงานผลตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 ร้อยละของส่วนราชการและหน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุขผ่านเกณฑ์การตรวจสอบและประเมินผลระบบการควบคุมภายใน พบว่า จำนวนส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้รับการตรวจสอบและผ่านเกณฑ์การประเมิน จากรายงานผลการประเมินของผู้ตรวจสอบภายในประจำหน่วยงานและการประเมินตนเองของหน่วยรับตรวจประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวนหน่วยงานภายในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด 982 แห่ง ได้รับการตรวจสอบและผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 465 แห่ง ซึ่งมีจำนวนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 80.00 หรือได้คะแนน 4 ขึ้นไปอยู่ที่ 383 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 82.37 สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวนหน่วยงานภายในสังกัด 984 แห่ง ได้รับการประเมินจำนวน 779 แห่ง ซึ่งมีจำนวนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 80.00 หรือได้คะแนน 4 ขึ้นไปอยู่ที่ 654 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 83.95 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวนหน่วยงานภายในสังกัด 986 แห่ง ได้รับการประเมินจำนวน 862 แห่ง ซึ่งมีจำนวนหน่วยงานที่ผ่านเกณฑ์อย่างน้อย 80.00 หรือได้คะแนน 4 ขึ้นไปอยู่ที่ 762 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 88.40 จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มตรวจสอบภายในระดับกระทรวงสามารถสรุปได้ว่า ส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานที่ถูกตรวจสอบมาจากความขาดความรู้และความเข้าใจของบุคลากรในการจัดวางระบบการควบคุมภายในตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐในปี 2561 และแนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (อัญชนก เสาวรัง, 2566)

หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการจัดให้มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารจัดการความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด แม้ว่าหน่วยงานจะมีระบบการควบคุมภายในที่ดีอยู่แล้วก็ตาม มาตรฐานการควบคุมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารระดับสูง การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหาร วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการการปฏิบัติงาน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ สถานการณ์การแข่งขันและพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ที่มีผลกระทบต่อการทำงานและระบบการควบคุมภายในขององค์กร การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อาจทำให้วิธีการควบคุมภายในหรือการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่เคยใช้ได้ผลดีในอดีตไม่สามารถใช้งานได้อีก ดังนั้นหน่วยงานจึงต้องตระหนักถึงการปรับปรุงระบบการ

ควบคุมภายในอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ในระยะเวลาที่ผ่านมาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายได้ตรวจสอบพบว่าการจัดวางระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานในสังกัดส่วนใหญ่ยังดำเนินการไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน สาเหตุมาจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการนำมาตราฐานการควบคุมภายในมาใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจในการศึกษาประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย โดยผู้ทำการวิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในเรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
2. เพื่อศึกษาจำนวนการรายงานความเสี่ยงในโรงพยาบาล
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในสูงกว่าก่อนการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ
2. จำนวนการรายงานความเสี่ยงมีความแตกต่างจากก่อนนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ
3. ความพึงพอใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ สูงกว่าก่อนใช้ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย โดยทฤษฎีระบบของเบอร์ตาแลนฟี ฟาย (Bertalanffy, 1973) รายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)
 - 1.1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ด้านการควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
 - 1.2 กำหนดทิศทางการนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
 - 1.3 การสร้างแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
2. กระบวนการ (Process)
 - 2.1 การพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน
 - 2.1.1 อบรมเชิงปฏิบัติการ
 - 2.1.2 วัดความรู้ก่อนการสอนใช้แนวทางฯ (Pre-test)
 - 2.2 เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
 - 2.3 การนำแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงไปปฏิบัติ
 - 2.4 ติดตามประเมินผลการนำแนวทางฯ ลงสู่การปฏิบัติ
 - 2.4.1 ติดตามนิเทศในหน่วยงาน
 - 2.4.2 ประชุมคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง
3. ผลลัพธ์ (Outcome)

ประสิทธิผลแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

1. ความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน เรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล
2. จำนวนการรายงานความเสี่ยงของโรงพยาบาล
3. ความพึงพอใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ต่อแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของ ร.....

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) แบบหนึ่งกลุ่มวัดผลก่อนและหลังทดลอง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายคือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ในโรงพยาบาล 18 แห่งสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ในโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย โรงพยาบาลแต่ละ 4 คน จากทั้งหมด 18 โรงพยาบาล รวมเป็นจำนวน 72 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาขึ้นโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสองส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แนวทางการพัฒนาระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการอบรมจำนวน 4 สัปดาห์ โดยนำข้อมูลสภาพปัญหาที่พบเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการร่วมกับทิศทางนโยบายของโรงพยาบาลที่ศึกษา และผลการทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง มากำหนดเป็นระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบของเบอร์ตาแลนฟีฟาย (Bertalanffy, 1973) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome)

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ เรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล

ส่วนที่ 3 และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล แบบ Likert rating scales

2.2 แบบบันทึกจำนวนการรายงานการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ใช้ในการบันทึกความถี่ของความถี่ของความถี่ที่พบ

การหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผลที่ได้พบว่าแบบทดสอบความถี่มีค่า CVI เท่ากับ 1.00 มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงที่ระดับ 0.83 มีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.00 - 1.00 มีระดับความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 1.00 แบบประเมินความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล มีค่า IOC น้อยกว่า 0.50 จำนวน 5 ข้อ เนื่องจากข้อคำถามไม่ชัดเจน และซ้ำซ้อนผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามตามที่คุณผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะและได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม มีค่า CVI เท่ากับ 0.84 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงที่ระดับ 0.95

วิธีรวบรวมข้อมูล

เริ่มเก็บข้อมูลระหว่างเดือน สิงหาคม ถึง ตุลาคม 2566 โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. เก็บข้อมูลความรู้ ความพึงพอใจและจำนวนรายงานความเสี่ยงในโรงพยาบาล ในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566
2. จัดทำแผนการสอนและแผนการนิเทศขณะปฏิบัติงานจริงเรื่องต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566
3. อบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ในโรงพยาบาล 18 แห่ง สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้อบรมในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566
4. ติดตามนิเทศการนำระบบการบริหารความเสี่ยงไปปฏิบัติจริงในหน่วยงานจำนวน 16 หน่วยงาน ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2566
5. ร่วมประชุมคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง เพื่อประเมินผลระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2566
6. รวบรวมข้อมูลแบบทดสอบความถี่ แบบประเมินความพึงพอใจ และจำนวนรายงานความเสี่ยงในโรงพยาบาลหลังนำแนวทางระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2566

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และสถิติการรายงานความเสี่ยงในโรงพยาบาล

2. ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

2.1 ทดสอบความรู้เรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล โดยใช้สถิติ Paired t-test

2.2 ทดสอบความพึงพอใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายใน ต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล โดยใช้สถิติ Paired t-test

การพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2566 หมายเลขการรับรอง เลขที่ 96/2566

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=72)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	24	33.33
หญิง	48	66.67
อายุ (ปี)		
30 – 40	19	26.39
41 – 50	28	38.89
≥ 51	25	34.72
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	47	65.28
ปริญญาโท	25	34.72
ประสบการณ์ทำงาน (ปี)		
5 – 10	12	16.67
11 – 15	36	50.00
มากกว่า 15	24	33.33
ประวัติการฝึกอบรมเรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง		
เคย	35	48.61

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	37	51.38

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 66.67 เพศชาย ร้อยละ 33.33 อายุ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 38.89 รองลงมา 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.72 และ 30 – 40 ปี ร้อยละ 26.39 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี ร้อยละ 65.28 และปริญญาโท ร้อยละ 34.72 และประสบการณ์ทำงาน ส่วนใหญ่ 11-15 ปี ร้อยละ 50.00 รองลงมา มากกว่า 15 ปี ร้อยละ 33.33 และ 5-10 ปี ร้อยละ 16.67 มีประวัติการไม่เคยฝึกอบรมเรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ร้อยละ 51.38

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล (n=72)

ความรู้	คะแนนเต็ม	ก่อนนำแนวทางไปปฏิบัติ			หลังนำแนวทางไปปฏิบัติ		
		\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ
		ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล	40	24.08	3.02	ปานกลาง	36.85

จากตารางที่ 2 พบว่าหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลพัฒนาขึ้นไปปฏิบัติบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้เพิ่มขึ้นจากระดับปานกลาง (24.08 ± 3.02) เป็นระดับสูง (36.85 ± 1.32)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานความรู้เรื่องระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล (n=72)

ความรู้	\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ	24.08	3.02		
หลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ	36.85	1.32	32.75	<0.001*

*p-value < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละการรายงานความเสี่ยงของโรงพยาบาลก่อนและหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ

	ก่อนนำแนวทางไปปฏิบัติ			หลังนำแนวทางไปปฏิบัติ		
	จำนวน (ฉบับ)	ร้อยละ	ระดับ	จำนวน (ฉบับ)	ร้อยละ	ระดับ
การรายงาน	18	34.67	ต่ำ	31	60.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่าก่อนการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติมีการรายงานความเสี่ยงในระดับต่ำ คือมีการรายงานเพียง 18 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 34.67 และหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติมีการรายงานความเสี่ยงในระดับปานกลาง คือมีการรายงาน 31 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 60.12

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล

ความพึงพอใจ	ก่อนนำแนวทางไปปฏิบัติ			หลังนำแนวทางไปปฏิบัติ			t	p
	\bar{X}	SD	ระดับ	\bar{X}	SD	ระดับ		
	ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล	3.1	0.3	ปาน	4.02	0.51		

*p-value < 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติที่พัฒนานาขึ้นไปปฏิบัติ บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจมากขึ้นอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในสูงกว่าก่อนการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ

จากการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย หลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติ บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ

0.05 สอดคล้องกับนิตยา ตีอินทร์ และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของระบบการบริหารความเสี่ยงทางการแพทย์ที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี พบว่า หลังการทดลองใช้ระบบการบริหารความเสี่ยงทางการแพทย์ โรงพยาบาล มีการเปลี่ยนแปลงของระดับความรู้เรื่อง การบริหารความเสี่ยงทางการแพทย์ของพยาบาลวิชาชีพ ในเรื่องประเภทของความเสี่ยง ความหมายและเป้าหมายของความเสี่ยงทางการแพทย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา บุญโญปกรณ์ (2561) กล่าวว่าปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานในทุกขั้นตอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน การทำงานให้ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยบุคลากรในหน่วยงานเป็นสำคัญ หน่วยงานต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับตำแหน่งงาน บุคลากรต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ และสอดคล้องกับงานของอนัญญา ล่องลอย (2559) การที่องค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้การดำเนินงานมีความถูกต้อง รวดเร็ว ป้องกันการเกิดการทุจริตจากการมีอานาจหน้าที่หลายด้าน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จำนวนการรายงานความเสี่ยงมีความแตกต่างจากก่อนนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ

จากการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากก่อนการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติมีการรายงานความเสี่ยงในระดับต่ำ และหลังการนำระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลไปปฏิบัติมีการรายงานความเสี่ยงในระดับปานกลาง ดังนั้นความรู้ที่เพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมการรายงานความเสี่ยงเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาผลการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เรื่องการบริหารความเสี่ยงกับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงของบุคลากรทางการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องการบริหารความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p\text{-value} < 0.01$ (พจนา รุ่งรัตน์, 2557)

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ความพึงพอใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการควบคุมภายในต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ สูงกว่าก่อนใช้ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้น

จากการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับทิศทางนโยบาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรวรรณ ชัยสวัสดิ์ (2553) ที่พบว่าการพัฒนาการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของ

หอผู้ป่วยในโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการระดมสมองร่วมกัน เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้และการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของพยาบาลประจำหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลโพสวรรณ้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราณีย์ สายสนั่น ณ อยุธยา และคณะ (2556) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรทั่วทั้งองค์กรเป็นปัจจัยหลักสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล

สรุปผลการวิจัย

ระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้อุบัติการณ์ที่ปฏิบัติงานมีการบริหารความเสี่ยงในโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรมีความพึงพอใจต่อระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาลที่พัฒนาขึ้นในระดับที่สูง มีการรายงานความเสี่ยงเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั้ง 18 แห่งในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ที่อนุญาตให้ศึกษาวิจัยในพื้นที่ ขอขอบคุณบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการควบคุมภายใน ในโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายที่ให้การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย และสละเวลาในการเข้าร่วมงานวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาในครั้งนี้จะก่อประโยชน์ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ในการใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 ควรนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนระดับนโยบาย และกำหนดทิศทางในการพัฒนาการบริหารงานองค์กรต่อไป

1.2 ควรสร้างระบบการกำกับและติดตามความเสี่ยงและการควบคุมภายในของหน่วยงานภายในอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นแนวปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

1.3 ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรเกี่ยวกับความเสี่ยงและการควบคุมภายในทุกหน่วยงานอย่างทั่วถึง โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้หรือจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยต่อยอด ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมบุคลากรทั้งหมดในหน่วยงาน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการแผนบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในของหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อการเป็นแบบอย่างที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2562). หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ขอส่งเอกสารการจัดวางระบบการควบคุมภายใน. เลขที่ สธ 0215.01/ว 2551 (ลงวันที่ 31 มกราคม 2562).

กรมบัญชีกลาง. (2560). หลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง

จิราณีย์ สายสนั่น ณ อยุธยา, เพ็ญจันท ส. โมโนยพงศ, อารีนา ภาณุโสภณ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล ในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาล*, 62(4), 59–65. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/TJN/article/view/47111>

ธัญชนก เสาวรัจ. (2566). การพัฒนารูปแบบการตรวจสอบและประเมินผลระบบการควบคุมภายในหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 32(3). <https://thaidj.org/index.php/JHS/article/view/14238/11491>

นิตดา ดีอินทร์, สมพันธ์ หิณชี่ระนันท์, & สุคนธ์ ไขแก้ว. (2561). ประสิทธิภาพของระบบการบริหารความเสี่ยงทางการพยาบาลที่โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์*, 14(2), 11–24.

พจนา รุ่งรัตน์ (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และทัศนคติเรื่องการบริหารความเสี่ยงกับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงของบุคลากรทางการพยาบาลโรงพยาบาลบ้านค่าย จังหวัดระยอง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 25(2), 74-84.

ภัทรวรรณ ชัยสวัสดิ์. (2553). การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงงานผู้ป่วยใน โรงพยาบาลโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริ ญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุพัตรา ใจโปร่ง. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริหารความเสี่ยงของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 17. สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). *พระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561*.

สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภา.

https://library.senate.go.th/document/Ext23299/23299170_0002.PDF

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2559). *แนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในและการประเมินผล การควบคุมภายใน*. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. <https://www.audit.go.th/th/document/แนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในและการประเมินผลการควบคุมภายใน>

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2566). *คู่มือการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง*.

กรุงเทพฯ <https://shorturl.asia/ACBu0>

อนัญญา ล่องลอย. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการควบคุมภายในของสถาบันการจัดการปัญญา ภิวัฒน์* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย]. สำนัก หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

<https://searchlib.utcc.ac.th/library/onlinethesis/302616.pdf>

Von Bertalanffy, L. (1973). *General system theory (revised edition)*. George Braziller, New York.